

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน : กรณีศึกษา การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.06 มีช่วงอายุระหว่าง 36-45 ปี และ 46- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.41 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.77 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 61.76 เป็นภรรยาของหัวหน้าครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 36.77 และอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง มีระยะเวลามากกว่า 8 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 79.41

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ รับจ้าง / ใช้แรงงาน คิดเป็นร้อยละ 30.88 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.59 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 75.00 ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นทาวเฮาส์ / บ้านเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 79.41 ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรม / กลุ่ม / สมาคม คิดเป็นร้อยละ 60.29 และได้รับรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 17.73

ข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างโดยภาพรวม พบว่า เห็นด้วยกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.316 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ประชาชนทุกคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อปัญหาขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.432

ข้อมูลด้านรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจขอความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.65 ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยร้องเรียนโดยตรงต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง คิดเป็น

ร้อยละ 52.94 และไม่เคยร้องเรียนปัญหาขยะมูลฝอยต่อสื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 67.65 ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นผู้นำในการจัดการขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 69.12 เคยแสดงความคิดเห็นบางครั้งเกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 51.47 ไม่เคยเป็นกรรมการโครงการที่เกี่ยวกับปัญหาด้านขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 77.94 ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมรณรงค์ในการจัดการเรื่องขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 41.17 ได้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยทุกครั้ง และคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นบางครั้ง ก่อนนำไปทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 38.24 เท่ากัน ส่วนใหญ่จ่ายค่าธรรมเนียมในการเก็บขนขยะมูลฝอยให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างทุกครั้งที่มีการเรียกเก็บ คิดเป็นร้อยละ 61.76 ดูแลรักษาถังขยะสาธารณะที่อยู่ใกล้บ้านให้อยู่ในสภาพดี เป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 54.41 ส่วนใหญ่ปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดโดยไม่ทิ้งขยะมูลฝอยในสถานที่ที่เป็นเขตห้ามทิ้งขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 83.82 ได้มีการรวมกลุ่มรณรงค์ในการจัดการเกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอยเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.59 ทิ้งขยะมูลฝอยลงถังรองรับที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดไว้ให้ทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 76.84 และส่วนใหญ่ไม่เคยรวมกลุ่มประท้วง เดินขบวน เรียกร้อง เมื่อได้รับความเดือดร้อนเรื่องขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 75.00

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านการรักษาความสะอาด พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.16 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.16 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 29.73 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.35 เป็นผู้อาศัย คิดเป็นร้อยละ 45.95 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านรักษาความสะอาดส่วนใหญ่น้อยกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.54

2. การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน : กรณีศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนออภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

2.1 การศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง พบว่า รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับข้อมูลลักษณะทั่วไป ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ในเรื่องของ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัย อาชีพหลัก รายได้ สถานที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกชมรม และตำแหน่งในชมรม จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่สถานภาพสมรส

ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาณัฐ นรากร (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงในเรื่องของเพศ อาชีพ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเทศบาลและความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดการขยะมูลฝอย

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ของความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสูง พบว่า ความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับข้อมูลลักษณะทั่วไป ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ในเรื่องเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัย อาชีพหลัก สถานที่อยู่อาศัย และลักษณะที่อยู่อาศัย จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่รายได้ การเป็นสมาชิกชมรม และตำแหน่งในชมรมไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วัฒนา ทองชัยยะ (2538) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเห็นด้วยต่อสุขภาพร่างกายที่ดี และยอมรับว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อปัญหาขยะ ฉัตรศิริ พิสิษฐ์กุล และคณะ (2539) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบกว๊านพะเยาและหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา พบว่า มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ปัญหาขยะมูลฝอยในประเทศไทยถึงจุดวิกฤติที่ทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา การคัดแยกขยะประเภทกระดาษ ออกจากขยะอื่นๆ เป็นสิ่งที่ควรทำ และการจัดการขยะมูลฝอยของเจ้าของบ้านหรือของคนในชุมชนสามารถบ่งบอกถึงนิสัยของคนที่นี่

3. ข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์ของปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาของทุกพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสูงมีพื้นที่กว้างและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงต้องเตรียมความพร้อมในปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่รูปแบบต่างๆ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยครบวงจร หมายถึง ประชาชนในแต่ละชุมชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรเพื่อร่วมกันจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน คือ

3.1.1 การลดการสร้างขยะมูลฝอย โดยการใช้ซ้ำ

3.1.2 การคัดแยกขยะมูลฝอยจากครัวเรือนก่อนทิ้งลงถัง

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล

3.2 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยภายในองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง คือ

3.2.1 การจัดเตรียมบุคลากร อุปกรณ์ และรถจัดขนขยะมูลฝอยให้เพียงพอ

3.2.2 การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชน

3.2.3 การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เข้าเรื่องถึงปัญหา การช่วยแก้ปัญหา และ

บทลงโทษ

3.2.4 การประชุมกลุ่มผู้นำและแกนนำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการรณรงค์เรื่องต่าง ๆ

3.2.5 การจัดฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน ให้กับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านการรักษาความสะอาด

3.3 การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนควรมีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 สร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของขยะมูลฝอย การทิ้งขยะมูลฝอยในภาชนะที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดเตรียมไว้ โดยการแยกขยะมีค่า ขยะเปียก ขยะแห้ง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้างให้ลดน้อยลง

3.3.2 สำหรับผู้บริหารนั้นถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันการจัดการขยะมูลฝอยให้สำเร็จได้ ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องรู้ปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง รู้จักการวิเคราะห์ปัญหา และจะต้องได้รับการฝึกอบรม สัมมนา ให้รู้ถึงวิธีการแก้ไข ตลอดจนดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

3.3.3 เสริมสร้างกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการบูรณาการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง

3.3.4 สร้างระบบ สร้างขวัญกำลังใจ และให้รางวัลสำหรับการมีส่วนร่วม

4. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง

ประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง การส่งเสริมการใช้ การป้องกัน การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีกลยุทธ์ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จากแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 มีการรณรงค์เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการและครัวเรือนที่อยู่ริมทะเลสาบสงขลาถึงปัญหาการทิ้งขยะและการปล่อยของเสียและน้ำเสียลงทะเลสาบ หากฝ่าฝืนให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพน้ำทะเลสาบสงขลาในการวางแผนจัดการคุณภาพน้ำทะเลสาบสงขลา โดยให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกระบวนการวางแผนและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลา และมีบทบาทในการนำกิจกรรมและโครงการบางอย่างไปปฏิบัติจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและจะสามารถช่วยติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม ป้องกัน และดูแลรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทะเลสาบสงขลาดีขึ้น

กลยุทธ์ที่ 3 จัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้และบุคลากรในการเก็บ-ขนขยะให้เพียงพอและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยตกค้างให้หมดไปโดยเร็ว

กลยุทธ์ที่ 4 ให้มีมาตรการในการปรับสำหรับผู้นำขยะไปทิ้งไว้โดยไม่ใส่ภาชนะสำหรับทิ้งขยะที่ตนเองต้องรับผิดชอบ โดยประกาศให้ทุกคนทราบโดยทั่วกันและมีการดำเนินการปรับตามมาตรการที่กำหนดไว้

กลยุทธ์ที่ 5 จัดให้มีการออกตรวจตามที่ต่าง ๆ ที่มีขยะเทกองไว้และคอยปรับคนที่มีพฤติกรรมชอบมาทิ้งขยะทิ้งไว้ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาขยะตกค้างให้หมดไป

กลยุทธ์ที่ 6 จัดให้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนที่ทิ้งขยะลงคลองและลงทะเล ให้เห็นปัญหาและสภาพที่เป็นมลพิษในคลองและทะเล อันเนื่องมาจากขยะ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ร่วมมือในการทิ้งขยะเป็นที่เป็นทาง

กลยุทธ์ที่ 7 จัดให้มีการรณรงค์อย่างจริงจังเพื่อสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือในการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยสำหรับทิ้งและกำจัดได้ทางหนึ่ง

กลยุทธ์ที่ 8 จัดให้มีมาตรการและระบบการติดตาม การตรวจสอบ การกำจัดขยะของ
โรงงานต่างๆ ที่ขอกำจัดเองว่าดำเนินการถูกต้องลักษณะหรือไม่ หากพบว่าไม่ถูกต้องลักษณะควร
ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

กลยุทธ์ที่ 9 จัดให้มีที่ดินเตรียมไว้เป็นการล่วงหน้าสำหรับรองรับการทิ้งและกำจัดขยะ
ในอนาคต 30-50 ปีข้างหน้า โดยมีการเตรียมหาที่ดินไว้อีก 1-2 แห่ง ประมาณ 200-300 ไร่ และ
พัฒนาวิธีกำจัดขยะ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องลักษณะ
และสามารถรองรับขยะมูลฝอยจำนวนมากๆ ได้ต่อไป

